

SAŽETAK PRESUDE

CENTRE FOR DEMOCRACY AND RULE OF LAW PROTIV UKRAJINE OD DANA 26. OŽUJKA 2020. GODINE ZAHTJEV BR. 10090/16

*Uskraćivanje pristupa životopisima kandidata izabranim u parlament dovelo je do povrede
prava na slobodu izražavanja*

ČINJENICE

Podnositelj zahtjeva je ukrajinska nevladina organizacija „*Centre for Democracy and the Rule of Law*“. Tijekom parlamentarnih izbora 2014. godine, podnositelj je zahtijevao dostavu cjelovitih životopisa kandidata koji su bili na vrhu liste političkih stranaka koje su pobijedile na izborima. Središnje izborni povjerenstvo odbilo je dostaviti ove životopise, dajući samo odlomke iz dokumenata koji su prethodno objavljeni na web stranici povjerenstva. Podnositelj zahtjeva je stoga pokrenuo sudski postupak, ali je prvostupanjski sud zaključio da su, prema Zakonu o pravu na pristup informacijama, podaci izneseni u životopisima povjerljivi te se mogu otkriti samo kada je to posebno predviđeno zakonom. Prema mišljenju tog suda, podnositelj zahtjeva nije dokazao da su tražene informacije bile nužne da bi birači mogli učinkovito iskoristiti svoje pravo glasa. Kandidati su dali pristanak za otkrivanje samo onih podataka koje su bile objavljene na stranici povjerenstva, iz čega proizlazi zaključak da nisu dali pristanak za otkrivanje ostalih povjerljivih podataka iz životopisa. Prvostupanjska presuda je potvrđena u žalbenom postupku.

PRIGOVORI

Podnositelj zahtjeva je prigovorio da mu je Ukrajina uskratila pristup informacijama koje su mu bile potrebne za učinkovito izvršavanje prava iz članka 10. Konvencije.

OCJENA ESLJP-a

Ovaj predmet je jedan od prvih predmeta nakon presude velikog vijeća [Magyar Helsinki Bizottság protiv Mađarske](#) u kojem je ESLJP ispitivao primjenjivost članka 10. Konvencije u kontekstu prava na pristup informacijama. Pitanje primjenjivosti bilo je usko povezano s pitanjem osnovanosti zahtjeva, stoga ih je ESLJP ispitao zajednički.

U gore navedenoj presudi *Magyar Helsinki Bizottság protiv Mađarske* ESLJP je utvrdio sljedeće kriterije koje je potrebno primijeniti prilikom ocjene je li uskraćivanje prava na pristup informacijama predstavljalo miješanje u pravo na slobodu izražavanja:

- i. Svrha traženja informacija – potrebno je utvrditi jesu li tražene informacije doista bile nužne za ostvarivanje prava na slobodu izražavanja
- ii. Priroda traženih informacija – informacije moraju proći test javnog interesa. Drugim riječima, informacije se moraju odnositi na pitanja koja utječu na javnost, posebno na dobrobit građana ili život zajednice. Javni interes se ne može svesti na zanimanje

- javnosti za informacije o privatnom životu drugih ili na želju za senzacionalizmom. Što može biti predmetom javnog interesa, ovisit će o okolnostima svakog pojedinog slučaja.
- iii. Specifična uloga onoga koji traži i priopćava informacije javnosti – onaj koji traži i priopćava informacije mora imati ulogu „javnog psa čuvara“. To ne znači da pravo na pristup informacijama pripada isključivo nevladinim organizacijama i medijima, već ono može pripadati i akademikima, autorima koji pišu o temama od javnog interesa, a u današnje vrijeme, imajući u vidu sve veću rasprostranjenost i važnost Interneta, blogerima i korisnicima društvenih mreža.
 - iv. Jesu li tražene informacije gotove i dostupne

Kako bi se utvrdilo je li miješanje u slobodu izražavanja bilo propisano zakonom potrebno je uzeti u obzir načela koja su nedavno sažeta u presudi velikog vijeća [Satakunnan Markkinapörssi Oy and Satamedia Oy protiv Finske](#) (stavci 142.-145.). Sukladno tim načelima, izraz "propisanim zakonom" iz drugog stavka čl. 10. ne zahtijeva samo da pobijana mjera ima pravnu osnovu u domaćem zakonu, već i da taj zakon ima određenu kvalitetu, tj. da bude dostupan i predvidljiv. Da bi bio predvidljiv, zakon mora biti formuliran s dovoljno preciznosti kako bi svatko mogao predvidjeti posljedice svog ponašanja. Te posljedice ne moraju biti predvidive s apsolutnom sigurnošću, ali je važno da postoji dosljednost u tumačenju i primjeni zakonskih normi. Tumačenje i primjena domaćeg zakona je prvenstveno na nacionalnim vlastima, stoga je ovlast ESLJP-a u ocjeni usklađenosti s domaćim zakonom ograničena. Od osoba koje se bave profesionalnom djelatnošću, a koje su navikle postupati s visokim stupnjem opreza tijekom bavljenja svojim zanimanjem, očekuje se poseban oprez u procjeni rizika koje takva djelatnost uključuje.

Je li miješanje bilo nužno u demokratskom društvu potrebno je ispitati u duhu sljedećih načela ([Delfi AS protiv Estonije](#), stavak 131.):

- i. Sloboda izražavanja jedan je od važnijih temelja demokratskog društva. Sukladno zahtjevima pluralizma, tolerancije i slobodoumlja, članak 10. Konvencije primjenjuje se ne samo na "informacije" ili "ideje" koje su blagonaklono prihvaćene ili se ne smatraju uvredljivima ili ne izazivaju nikakvu reakciju, već i na one koje vrijeđaju, šokiraju ili uznemiruju. Sloboda izražavanja podliježe iznimkama, ali se one moraju strogo tumačiti.
- ii. Riječ "nužni" iz drugog stavka čl. 10. podrazumijeva postojanje "prijeke društvene potrebe", pri čemu države ugovornice imaju određenu slobodu procjene u odlučivanju postoji li takva potreba.
- iii. Zadatak ESLJP-a nije zauzeti mjesto nadležnih državnih tijela, već utvrditi jesu li ona svoje diskrecijsko pravo koristila razumno, pažljivo i u dobroj vjeri. Drugim riječima, ESLJP mora ocijeniti je li miješanje bilo razmjerno legitimnom cilju, jesu li razlozi za miješanje bili relevantni i dostatni te jesu li nadležna tijela primijenila standarde sadržane u čl. 10. uz prihvatljivu ocjenu relevantnih činjenica.

Primjenjujući sva gore navedena načela na predmet podnositelja zahtjeva, ESLJP je ocijenio da je došlo do miješanja u podnositeljevo pravo na slobodu izražavanja.

Naime, podnositelj zahtjeva je iznio uvjerljive tvrdnje da su informacije o obrazovanju i radnom iskustvu kandidata izabranih u Parlament bile potrebne radi usporedbe s informacijama o imovini tih kandidata i provjere njihovog integriteta za ovu visoku funkciju. To je bilo osobito važno u svjetlu prijašnjih afera glede obrazovnih kvalifikacija viših dužnosnika. Tražene informacije su zadovoljile test javnog interesa budući da se radi o informacijama o obrazovanju i radnom iskustvu kandidata izabranih u Parlament koje predstavljaju predmet javnog interesa.

Podnositelj zahtjeva je imao važnu ulogu „javnog psa čuvara“, a informacije su bile gotove i dostupne.

Prema tome, ESLJP je utvrdio da je uskraćivanjem ovih informacija podnositelj zahtjeva lišen prava na primanje i prenošenje informacija na način koji je suprotan samoj srži prava iz čl. 10. Konvencije.

Miješanje je bilo propisano zakonom te je slijedilo legitimni cilj zaštite prava privatnosti drugih.

Na kraju, ESLJP je ispitao je li miješanje bilo nužno u demokratskom društvu. S tim u vezi, ESLJP je primijetio da su kandidati izabrani u Parlament bili istaknute javne osobe koje su svoje životopise predali Središnjem izbornom povjerenstvu prilikom iznošenja svojih kandidatura na nacionalnim parlamentarnim izborima. Samim time izložili su svoje podatke iz životopisa strogom nadzoru javnosti. Iako su te informacije predstavljale osobne podatke kandidata, njihovo otkrivanje ne bi ih izložilo javnosti u mjeri koja premašuje onu koju su mogli predvidjeti prilikom iznošenja svojih kandidatura na vrhu lista stranaka koje su se natjecale na parlamentarnim izborima.

ESLJP je ustanovio da domaći sudovi nisu odvagali suprotstavljene interese, odnosno interes kandidata za neotkrivanjem ovih podataka i interes podnositelja zahtjeva za učinkovitim izvršavanjem svog prava na slobodu izražavanja. Domaći sudovi su samo zaključili da podnositelj zahtjeva nije dokazao da je postojala potreba za otkrivanjem ovih podataka u smislu djelotvornog izvršavanja glasačkih prava, a nisu procijenili stupanj potencijalnog štetnog utjecaja, ako je on postojao, na privatnost kandidata.

Slijedom navedenog, uskraćivanje prava na pristup ovim informacijama nije bilo nužno u demokratskom društvu, stoga je došlo do povrede čl. 10. Konvencije.

PRAVEDNA NAKNADA

Utvrđenje povrede samo po sebi predstavlja dovoljnu pravednu naknadu za neimovinsku štetu.

Ovaj sažetak izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sažetak ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te ne obvezuje taj Sud

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava.